

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОГО, НЕОЛІМПІЙСЬКОГО ТА АДАПТИВНОГО СПОРТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня магістра
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт,
освітньою програмою «Спорт»

на тему: «**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ МАРАФОНІВ В
УКРАЇНІ**»

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Ковальчук Дмитро Петрович
(ПІБ)

Науковий керівник: Краснянський К.В.
(прізвище, ініціали)

к.фіх.вих
(наук.ступінь, вчене звання)

Рецензент Хуртик Д.В.
(прізвище, ініціали)

к.фіх.вих
(наук.ступінь, вчене звання)

Рекомендовано до захисту на засіданні
кафедри (протокол № _ від ____ 20__ р.)

Завідувач кафедри: Матвеев С.Ф.
(прізвище, ініціали)

кандидат педагогічних наук, професор
(наук.ступінь, вчене звання)

(підпис)

Київ – 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ПІДГОТОВКА ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ З МАРАФОНУ В УКРАЇНІ	8
1.1. Класифікація змагань з марафону	8
1.2. Особливості проведення комерційних змагань з марафону	12
1.3. Основні компоненти організації змагань	13
Висновки до розділу I	16
РОЗДІЛ II. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	18
2.1. Методи досліджень	18
2.1.1. Аналіз літературних джерел та матеріалів мережі Інтернет	18
2.1.2. Аналіз, синтез та узагальнення	18
2.1.3. Бесіда	19
2.1.4. Порівняння та аналогії	19
2.1.5. Метод експертних оцінок	19
2.1.6. Методи математичної статистики	20
2.2. Організація дослідження	21
РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПОНЕНТІВ ПРОВЕДЕННЯ МАРАФОНІВ В УКРАЇНІ	22
3.1. Організаційно-управлінський компонент проведення змагань	22
3.2. Нормативне забезпечення змагань	25
3.3. Інформаційна підтримка заходу	28
3.4. Економічний компонент проведення змагань	31
3.5. Підготовка персоналу для організації змагань	34
Висновки до розділу III	37
РОЗДІЛ IV. ПРОБЛЕМИ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ЧЕМПІОНАТІВ УКРАЇНИ З МАРАФОНУ	38
4.1. Недоліки в системі організації змагань	38

	3
4.2. Перспективи розвитку процесу організації та проведення змагань	41
Висновки до розділу IV	43
РОЗДІЛ V. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ	44
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	48

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

IAAF – Міжнародна спортивна асоціація

AIMS – Асоціація міжнародних марафонів і пробігів

ФЛАУ – Громадська спілка «легкої атлетики України»

ВСТУП

Актуальність. Сьогодні змагання з бігу мають велике значення. Так, для професійних спортсменів – це можливість перевірити рівень своєї підготовки та виконати норматив для відбору на міжнародні змагання. Крім цього, аматори мають можливість отримати задоволення від виступу на змаганнях, та отримати пам'ятний приз[55]. Змагання з бігу привертають увагу суспільства, та пропагують провести вільний час на користь своєму здоров'ю, тим самим збільшується відсоток населення, яке прагне вести здоровий спосіб життя. Також за рахунок стартів в країні розвивається спортивний рух серед населення та підвищується зацікавленість людей до спорту [1].

Проведення змагань – це надскладна праця багатьох людей. Організація змагань з бігу в Україні супроводжується наявністю певних проблем, серед основних з них можна виділити: економічні, матеріально-технічні та інформаційні. Так, змагання з марафону які організовує Федерація легкої атлетики України проводяться не більше одного разу у рік, що обмежую можливість спортсменів виконати норматив для участі на міжнародних змаганнях. Також в нашій державі існує всього декілька сертифікованих маршрутів для проведення марафонів [6].

Таким чином, вагомий внесок змагань з бігу в популяризацію здорового способу життя та залучення людей до фізичної культури та спорту з однієї сторони та наявність певних проблем при проведенні подібних турнірів актуалізує дане дослідження для теорії та практики [3].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконується згідно Плану НДР НУФВСУ на 2016 – 2020 рр. за темою 1.14 «Сучасний неолімпійський спорт: європейський та вітчизняний контекст» (номер державної реєстрації 0119U100412) та Плану НДР НУФВСУ на 2021 – 2025 рр. за темою 1.4 «Теоретико-методологічні засади

розвитку професійного, неолімпійського та адаптивного спорту в Україні в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту».

Мета дослідження – обґрунтування шляхів підвищення ефективності організації змагань з марафону в Україні.

Завдання:

1. Проаналізувати особливості організації змагань з марафону за даними різного виду літератури.
2. Відокремити основні та другорядні компоненти організації змагань.
3. Визначити проблеми організації змагань з марафону.
4. Виділити перспективи розвитку процесу організації марафонів в Україні.

Об'єкт дослідження: організація змагань з марафону.

Предмет дослідження: організаційні, економічні, матеріально-технічні, інформаційні, кадрові аспекти проведення змагань з марафону.

Методи дослідження: аналіз різних літературних джерел, матеріалів із мережі інтернет, порівняння статистик і аналогії; опитування відомих спортсменів; оцінювання за допомогою експертної оцінки; математична статистика та прорахунки.

Наукова новизна:

- Вперше визначено особливості організації комерційних та державних змагань з марафону в Україні.

- вперше виділені проблеми та фактори, які мають вплив на ефективність підготовки та проведення марафонів в Україні, що дозволило визначити ключові позиції підготовки подібних заходів;

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Результати досліджень можуть використовувати:

- національна федерація легкої атлетики України при підготовці та проведенні марафонів;

- спеціальні заклади вищої освіти України при підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців у галузі фізичної культури і спорту. Де є дисципліна: Теорія і методика викладання обраного виду спорту "(спеціалізація «легка атлетика », 1-4 курс).
- організаційні комітети різноманітних легкоатлетичних змагань, що проходять в Україні.

Структура роботи: магістерська робота має 5 розділів, 8 рисунків, 4 таблиці та 60 джерел літератури.

РОЗДІЛ I

ПІДГОТОВКА ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ З МАРАФОНУ В УКРАЇНІ

1.1 Класифікація змагань з марафону

Аналіз нормативно-правових документів дозволив визначити, що марафон представляє собою дисципліну легкої атлетики дистанцією 42 км 195 метрів. Назва цієї спортивної дисципліни походить від назви міста «Марафон», в яке пробіг один із воїнів Греції, щоб сповістити про перемогу у війні, при цьому він пробіг дистанцію 42 км 195 метрів [7].

Аналіз доступної літератури дозволив визначити, що сьогодні виділяють декілька класифікацій марафонів(рис.1.1)., кожен з яких має свої особливості проведення [4].

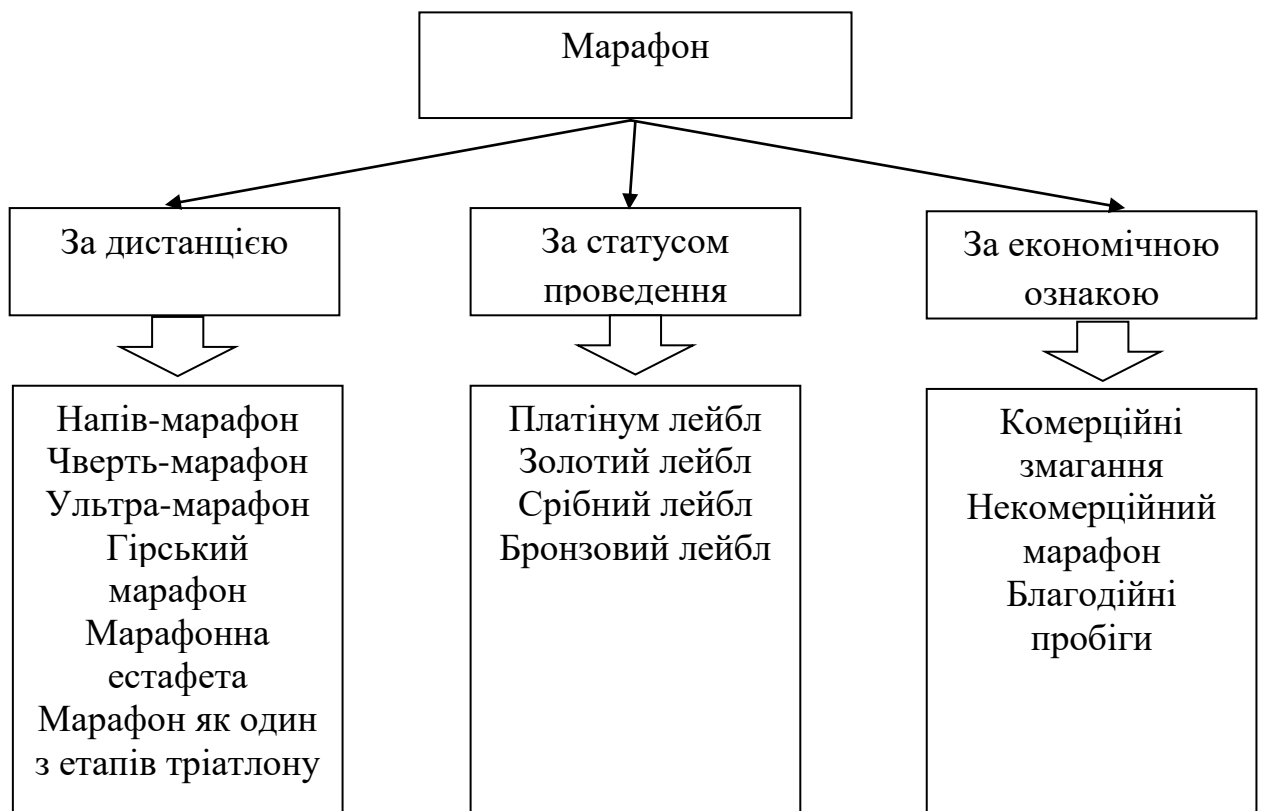

Рис.1.1. Класифікація марафонських забігів

Марафонський біг є частиною програми Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи з легкої атлетики [9]. Крім цього, у світі щорічно

проходить багато самостійних змагань [2] власне з марафону та його окремих підвидів. Так, за дистанцією проведення марафонів виділяють:

Напів-марафон – дистанція, яка складає 21 км 97.5 метрів. Дисципліна легкої атлетики є офіційним видом, але не входить в Олімпійську програму. Проте з напів-марафону влаштовують Чемпіонати Європи, Державні змагання, Чемпіонати Світу, регіональні, обласні старти. Змагання проводяться на шосе та з 2000-х років дистанція 21 км стала одною з найпопулярніших видів легкої атлетики серед бігунів любителів.

Чверть-марафон – неофіційна дисципліна легкої атлетики, яка проводиться на шосе, має 10 км 500 метрів. Дистанція стала популярною з 2010 року в світовому любительському русі.

Ультра-марафон – основні дистанції 50 та 100 км, 50 миль і 100 миль[52]. Тільки на дистанції 100 км IAAF може зареєструвати офіційний світовий рекорд. Це надскладні дисципліни, які частіш за все проводяться в складних кліматичних умовах, аби ускладнити проходження дистанції для учасників забігу[50].

Гірський марафон-біг по гірській місцевості. Зазвичай дистанція має 59 км, 35 км. Дистанція складається з важкої трейлової траси, де спортсмен має мати силову та витривалу спортивну підготовленість. Гірський марафон також не входить до програми Олімпійських ігор, проте проводяться Чемпіонати Світу, Європи, Держави з гірського бігу.

Марафонська естафета (екіден) – спортивне змагання, яке також проводиться на шосе, але не входить до Олімпійської програми. Такий вид марафону є дуже популярним в Китаї та Японії. Він проводиться 2-4 рази на рік з великими виплатами призових нагород.

Марафон як один з трьох етапів триатлону – до неолімпійської програми триатлону входить і марафонська дистанція 42 км 195 м. Наприклад, на відомому міжнародному змаганні IronMan, 42 км є останнім і вирішальним етапом в битві за медаль[10].

Результати змагань діляться на загальні[34], та серед окремих груп населення (серед чоловіків та жінок, молоді, осіб похилого віку, інвалідів). Практично усі марафони (окрім Олімпійського) є відкритими змаганнями[11], в яких можуть прийняти бажаючі спортсмени. Але усі перераховані підвиди марафону – не входять до олімпійської програми. Попре це, вони є гарним способом комерційного заробітку для професіональних спортсменів.

За статусом проведення марафонські забіги поділяються відповідно до марафонського лейбла[15](статус, який може отримати марафон):

- Платинум лейбл. Найвищий статус спортсменів та змагань з 2020 року. Платинум рівень має тільки 36 спортсменів з усього світу, з українських бігунів даного лейбла немає.
- Золотий лейбл. Найвищий статус марафонських змагань до 2020 року. Золотий лейбл мають 36 марафонів з різних країн світу. Статус золотого лейбла мають: Нью-Йоркський, Чиказький, Лондонський, Бостонський, Берлінський та Токійський марафони.
- Срібний лейбл. 18 марафонів мають срібний статус проведення змагань. Із відомих марафонських міст Любляни, Лісабон, Рим, Мінськ.
- Бронзовий лейбл. 20 держав мають статус бронзового рівня. Відомі марафонські змагання проводяться в Португалії, Мексиці, Польщі, Китаї, Швейцарії. Україна має бронзовий лейбл в Києві на дистанцію 21 км на 2018 рік, в 2020 році підтвердити статус ще не вдалось[30].

За економічною складовою марафонські пробіги можна розділяють на[19]:

Комерційні змагання – марафони, які проводяться в великих кількостях в різних містах держави[29]. На даних спортивних подіях можуть приймати участь усі спортсмени, любителі бігу[20]. Комерційні змагання з марафону влаштовують спортивні організації, які за рахунок численних зареєстрованих учасників заробляють та відшкодовують гроші за проведення масштабної

спортивної події. Взяти участь у комерційному змаганні може будь-хто віком з 18-років. Іноді спонсори та організатори змагань проводять безкоштовну реєстрацію на невеликі пробіги в будь-якому місті України. Але комерційний марафон зобов'язує майбутніх учасників зареєструватися та внести кошти за стартовий пакет, можливість пробігти дистанцію. Комерційні марафонські пробіги дають змогу професійним спортсменам заробити гроші, за рахунок призових місць. В Україні в 2019 році проходив Білоцерківський марафон державного рівня. Змагання стало відбірним стартом для виконання Олімпійського нормативу на дистанцію 42 км серед жінок та чоловіків. Був зафіксований самий великий призовий фонд, де за перше місце переможцю давалось 100 тис. гривень, а бонусними коштами могли стати 500 тис. гривень за рекорд траси, але його переможцю встановити не вдалось.

Некомерційний марафон – старт, які входять до програми міжнародних легкоатлетичних змагань. Таких як Олімпійські Ігри, Чемпіонати світу, Європи, окремих держав. Частіш за все такі змагання дають можливість спортсменам показати рівень своєї підготовленості та позмагатись серед професіоналів, виступити за честь своєї держави[56].

Тобто, в будь-якому разі професійний спортсмен може заробити гроші, пробігши марафонську дистанцію та ставши призером, чи чемпіоном . Але з'явилась нова тенденція проведення благодійних марафонів в усі державах світу. Благодійні пробіги все частіш з'являються на різних інтернет платформах реєстрації, закликаючи зареєструватися та пробігти будь-яку дистанцію від 5 км до 42 км. Організатори благодійних пробігів влаштовують змагання серед любителів бігу, компаній та великих фірм, окремих спортсменів-бігунів, з закликом внести кошти за реєстрацію, які потім жертвують у благодійні фонди задля допомоги дітям, хворим на тяжкі, невиліковні хвороби. Основною метою проведення подібних змагань є – матеріальна допомога благодійним фондам.

1.2 Особливості проведення комерційних змагань з марафону

Комерційні старты все частіше проводяться на території України, але для того щоб організувати масовий пробіг професійних спортсменів та любителів бігу треба витратити не мало часу та грошових ресурсів. Задля чіткого проведення змагань з марафону в різних містах держави, організатори визначають регламент, який зобов'язує учасників старту дотримуватися правил до, під час та після бігу.

Комерційні марафонські пробіги це основний метод заробітку для професійних спортсменів, та розважальне свято для глядачів. Тому організатори пробігів різного статусу, намагаються створити конкурентну боротьбу між собою та залучити як можна більше учасників на своє змагання. А саме мають запропонувати любителям бігу та професійним спортсменам вигідні умови для участі саме у їх змаганнях.

Особливості організації комерційних марафонських пробігів – комплекс заходів, що потребує багато зусиль та коштів для проведення і полягає у тому, щоб привернути увагу суспільства[26]. Над організацією шосейного пробігу працює велика команда організаторів, які відповідають за різні аспекти проведення змагання. Організуючи будь які комерційні старты необхідно враховувати наявність матеріально-технічного забезпечення в різних зонах змагань:

- Зона старту (роздягальні, туалетами, намети для залишення особистих речей, розподільними бар'єрами від глядачів, системою, яка відповідає за фіксуванням часу, системи оповіщення громади про проведення марафону. Можливість провести демонтаж та усунути залишки, обладнання після змагань)[48].
- Зона фінішу (роздягальні, туалети, намети для залишення особистих речей, розподільними бар'єрами від глядачів, системою хронометражу, каретою швидкої допомоги, налагодженою системою прийому заявок на фінішування учасників, поліцією, командою організаторів, суддівська колегія)[46].

- Зона дистанції (координаційні дані під час бігу: табло з часом, система хронометражу, інформативні вказівки, пункти пиття та прийому їжі, медичні пункти, туалети кожні 5 км, пряма відео трансляція, яка супроводжує лідерів забігу[36].

Також важливим моментом підготовки комерційних змагань є можливістю очистки траси. До змагань і після змагань організатори мають влаштувати очистку траси від сміття, перед повторним відкриттям транспортних доріг.

Необхідно враховувати можливість закупівлі подарунків для учасників. Забезпечення учасників змагань стартовими пакетами, спонсорським одягом, їжею в зонах старту та фінішу. Також закупка медалей, кубків, істивних нагород, квіт для переможців змагань [41].

Наявність даних факторів дозволяють зробити комерційне змагання більш цікавим для учасників та прибутковим для організаторів. Оскільки суспільство, яке буде приймати участь у комерційному пробігу зацікавлено в отриманні яскравих вражень від події та задоволення від програми, регламенту змагального старту. Маючи цікаву програму, відомих спортивних спонсорів, різні розваги, активного ведучого та повне забезпечення необхідним облаштуванням траси, медіа підтримку – проведення змагань принесе більш прибутку та зацікавленості від аудиторії. Немало важливо зосереджувати увагу на нагороди, які видаються переможцям забігу. Якщо для професійних спортсменів важливо отримати гідний прибуток від старту, то любителі бігу зацікавлені у отриманні унікальних медалей та кубків.

1.3 Основні компоненти організації змагань

Аналіз доступної літератури показав, що проведення марафонів включає в себе шість основний компонентів, необхідних для проведення заходу (рис.1.2).

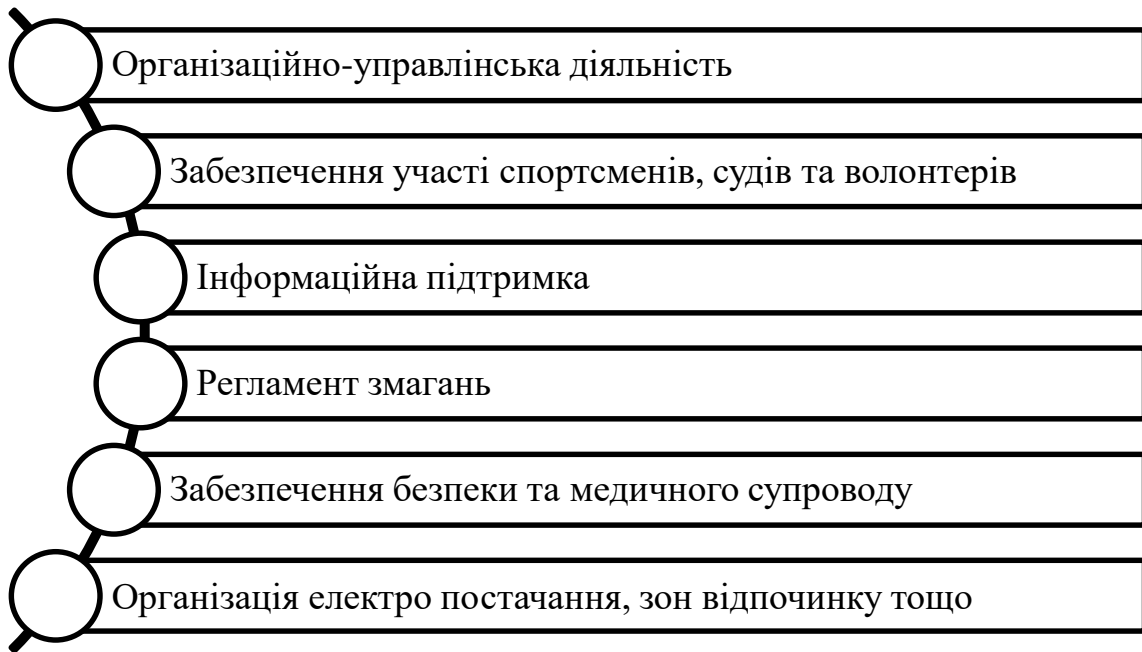

Рис. 1.2. Компоненти проведення марафонів

На базі існування усіх компонентів можливо створити змагальний пробіг будь-якого рівня. Сама участь у змаганнях стає основним компонентом для перевірки результативності спортивної підготовки спортсмена[35]. Спеціально організовані спортивні заходи спрямовані на самореалізацію різних духовних практик, та вдосконалення фізичних можливостей людей, групи людей, спортивних команд, демонстрацію і рівня спортивної підготовленості, та для досягнення вищих результатів або перемоги в регламентованих змаганнях, в умовах неантагоністичного суперництва, специфічного для виду спорту[51].

Організація змагань проходить в 3 етапи (рис1.3)

Рис.1.3. Етапи проведення змагань з марафону

Як правило, проведення організаційних робіт починається з залучення Державного Комітету з питань спорту і фізкультури та безпосередньої участі спортивної федерації регіону, де буде проводитись старт, підготовкою установчих документів організатори змагань складають план та проект проведення марафонського змагання. В регламенті вказується:

- Завдання змагань.
- Час, місце проведення старту.
- Обов'язкові правила та умови для участі.
- Умови нагородження.

Другий етап змагань починається після отримання дозволу, коштів і фінансів від спонсорів, чи організаційних засад. Затверджується план заходу по організації та проведенню старту, де передбачаються терміни виконання, склад організаторів та команди та виконання необхідних заходів безпеки та допомоги.

Зазвичай типовий план змагань передбачає:

1. Створення відповідального комітету.
2. Призначення відповідальних за проведення.
3. Термін проведення змагань, та виконання заходів.
4. Розміщенню бігової еліти.
5. Забезпечення повноцінної роботи транспортних перевозок.
6. Обов'язкове медичне обслуговування.
7. Визначене місце змагань, електричне обладнання і оренда.
8. Запрошення на відкриття відомих спортсменів, ветеранів бігу, офіційних облич, посадових осіб.
9. Розробка сценарію відкриття та закриття пробігу.

На третьому етапі оголошується та розповсюджується програма змагань в яку організатори можуть внести зміни до початку відкриття пробігу. Визначається кількість учасників, йде розподіл по віковим

категоріям. Та організатори зосереджуються на облаштуванні спортивної траси.

Також, важливим компонентом проведення вдалого спортивного старту стає виконання правил визначеними у регламенті змагань.

Проведення змагання повинно відповідати технічним правилам легкоатлетичних змагань Міжнародної федерації легкої атлетики Асоціації міжнародних марафонів і дорожніх пробігів, Громадської спілки «Легкої атлетики України».

Висновок розділу I

Проведення марафонських змагань це надскладний і відповідальний процес для організаторів спортивного заходу. Окрім офіційного складання документів, організатори мають забезпечити повну безпеку великій кількості учасників змагань, налагодити їх харчування, розміщення тощо. Це потребує значних фінансових вкладень. Тому, в нашій державі не існує державного старту з марафону якій мав би срібного, золотого чи бронзового статусу. Однак необхідно відзначити що в Україні все більшої популярності набуває організація різноманітних комерційних марафонів.

Аналіз доступної літератури дозволив визначити, що сьогодні в світі проходить велика кількість марафонських забігів, відповідно до дистанції, статусу та економічної складової ці змагання можна розділити на групи. Як свідчить аналіз теорії та практики кожна з зазначених груп має свої певні особливості організації. Наприклад, від дистанції марафону залежить складність проведення змагання. Більша дистанція, потребує більший матеріально-технічних та економічних витрат. Комерційні змагання потребують більшого інформаційного висвітлення, так як їх організатори прагнуть отримати максимальний прибуток від спонсорів.

Вивчаючи особливості реалізації основних компонентів організації змагань при проведенні марафонських забігів в Україні було визначено, що першим етапом організації марафонів є створення оргкомітету спортивного

заходу. В цей орган входять представники державних, громадських бізнес структур. Важливим моментом є визначення та підготовка маршруту марафону, та висвітлення цієї події у ЗМІ.

РОЗДІЛ II

МЕОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1 Методи досліджень

Для вирішення поставлених задач ми використовували різні методи дослідження:

1. Аналіз спортивно-літературних джерел та різних матеріалів з інтернет мережі.
2. Аналіз синтез та узагальнення.
3. Порівняння організацій та проведення аналогія.
4. Була проведена бесіда з професійними спортсменами.
5. Методи експертних оцінок.
6. Методи математичних прорахунків та статистичних даних.

2.1.1 Аналіз літературних джерел та матеріалів мережі інтернет.

Для вивчення структури роботи організацій задіяних у проведенні марафонів в Україні, вивчалися роботи авторів Лалак І. М., Филиппов С. С, та інших. Основною метою даного метода є вивчення розвитку та загальної структури проведення марафонських пробігів. Зазначений метод дозволив виявити основні компоненти проведення марафонів та дати загальну характеристику рівня організації цих змагань. Також аналіз літературних джерел допоміг визначити актуальність магістерської роботи, наукової новизни вибраної теми та оцінити внесок спеціалістів у розвиток проблеми організації змагань з марафону.

2.1.2 Аналіз, синтез та узагальнення. Метод дослідження та аналізу допомагає розподілити проведення марафону на окремі складові. Метод синтеза допоміг об'єднати окремі компоненти проведення марафонів між собою та виділити особливості функціонування державних структур під час проведення цих змагань. Це допомогло визначити та представити загальну роботу різних структур над проведенням змагань масштабного рівня. Метод узагальнення використовувався для виділення загального положення,

особливостей функціонування організаційних комітетів, які займаються облаштуванням марафонської траси та проводять марафони на державному рівні.

2.1.3 Бесіда. За допомогою цього методу, ми провели неформальну бесіду з діючими професійними спортсменами та організаторами марафонських пробігів в Україні. Метод допоміг визначити особливості проведення змагань з марафону комерційними організаціями, виявити основні проблеми з якими зустрічаються спортсмени під час проходження дистанції, так проблеми які вирішують організатори змагань.

2.1.4 Порівняння та аналогії. Використовувався для порівняння рівня проведення змагань в Європі та на території нашої держави. Встановлено подібності та відмінності проведення зазначених марафонів, визначені загальні риси притаманні структурам які влаштовують змагання з марафону. Ми використали цей метод, щоб виявити та порівняти старту, які влаштовує державні організації та змагання, проведенням яких займаються комерційні структури.

2.1.5 Метод експертних оцінок. Цей метод представляє опитування експертів з області проведення та організації марафонів різного рівня[54]. Також оцінюються якість різних показників. Опитування проходило у формі анкетування групи експертів. Метод вважається одним із найефективнішим в педагогічних дослідженнях, оскільки отримані дані поступають від грамотних та компетентних осіб, висококваліфікованих спортсменів та організаторів, діючих спеціалістів. Вони висловлюють свої думки та судження, розглядаючи питання та проблеми проведення марафонів. Даний метод застосовується з метою виявити факторів забезпечення ресурсами та коштами від державних організацій, комерційних структур, які займаються проведенням марафонів. Також метод дозволив знайти ефективні варіанти вирішення основних проблем та підвищити рівень організації пробігів в Україні. В якості експертів, виступили організатори змагань, тренери, спортсмени (10 осіб).

2.1.6 Методи математичної статистики. Використовувались для математичної обробки отриманих даних. В межах проведення дослідження був використаний метод експертних оцінок. Для визначення узгодженості експертів був розрахований коефіцієнт конкордації:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)},$$

де:

W – коефіцієнт конкордації,

m – кількість експертів,

n – кількість об'єктів експертизи,

S – сума квадратів відхилень рангів:

$$S = \sum_{i=1}^n \left(\left(\sum_{j=1}^m x_{ij} \right) - \bar{x} \right)^2,$$

– середня оцінка, яку виставили m експертів по всім n об'єктів експертизи, визначається за формулою:

$$\bar{x} = m(n + 1) / 2$$

Також, визначалось середній арифметичний показник (\bar{x}) , який обчислювався за формулою:

$$\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}$$

де n - обсяг вибірки,

Σ - знак підсумовування,

x_i - варіанти.

Для розрахунків використовувалися електронні таблиці MS Excel і пакет статистичного аналізу Statistica.

2.2 Організація досліджень

Дослідження було проведено протягом 2019-2020 років в три етапи. Кожен з етапів передбачав вирішення певних завдань, та вивчення особливостей проведення змагань з марафону в Україні.

На першому етапі в 2019 році, було проаналізовано інформацію мережі інтернет та доступну літературу. Також, було обґрунтовано важливість обраної теми, визначено її актуальність та підібрані методи дослідження. Сформовано мету та завдання, визначено предмет, об'єкт дослідження.

Другий етап проходив наприкінці 2019 на початку 2020 років. За допомогою проведення досліджень та вивчення особливостей організації змагань з марафону, нам вдалось виявити напрями діяльності організаційних комітетів, щодо проведення марафонських змагань серед любителів та професійних бігунів. Також, були оброблені отримані дані анкетування та експертного опитування, та розроблені рекомендації для вирішення проблем щодо проведення змагань з марафону.

На третьому етапі у 2020 році, були обговорені отримані результати дослідження, сформовані висновки та практичні рекомендації щодо організації змагань з марафону. Була здійснена підготовка до офіційного захисту магістерської роботи.

РОЗДІЛ III

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПОНЕНТІВ ПРОВЕДЕННЯ МАРАФОНІВ В УКРАЇНІ

3.1. Організаційно-управлінський компонент проведення змагань

Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб[9]. Це значить, що організатори комерційних змагань можуть діяти по закону, та законно заробляти кошти. Більше про те, держава самостійно створює умови для праці, а відповідно допомагає організовувати змагальні старти, чи стає основним організатором спортивних змагань. Наявність цього закону свідчить, що українська влада готова підтримувати не тільки малий та середній бізнес, але й приймати участь і допомогти у створенні умов для проведення марафонів [33].

В результаті аналізу літератури та проведених досліджень були визначені структури, які відповідають за проведення змагань (рис.3.1).

При цьому, будь-яке змагання, будь-якого рівня задовольняється за рішенням організаційного комітету України після ряду перевірок щодо здійснення змагань з марафону.

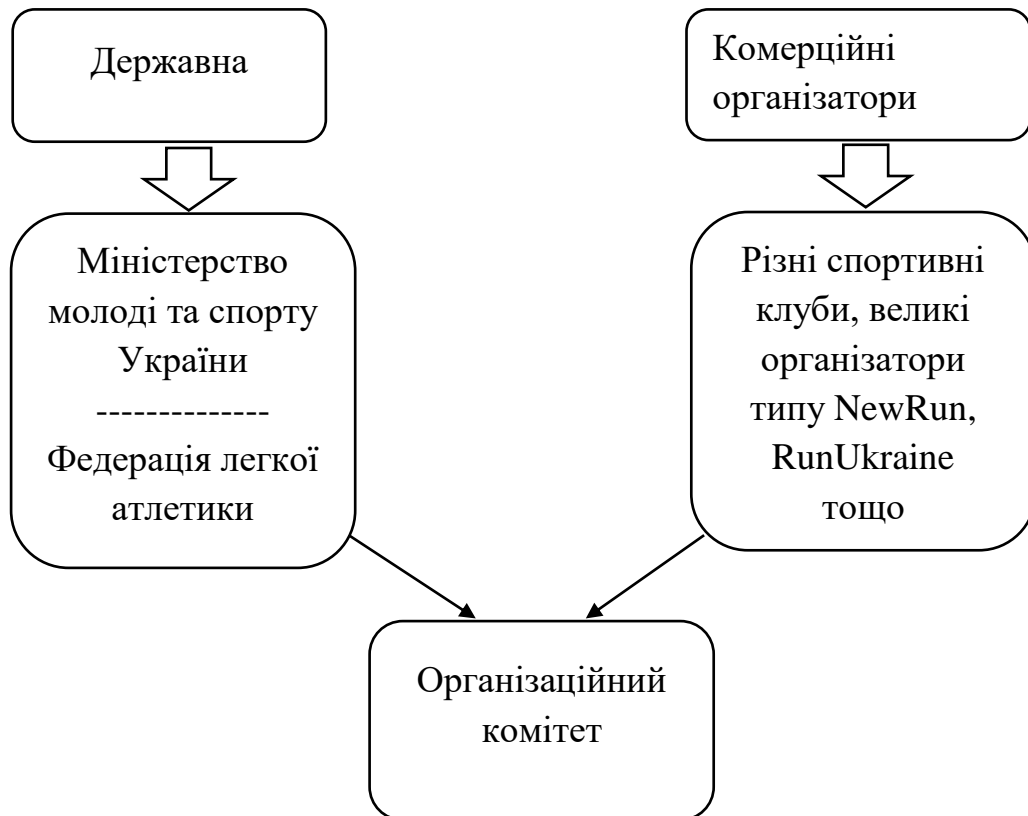

Рис.3.1. Організації які відповідають за проведення марафонів

Розглядаючи особливості проведення марафонів. Визначено, що ці змагання можуть мати різні лейбли. Так, щоб отримати будь-який з вище перерахованих статусів, марафон має відповідати визначеним критеріям відповідно аналізу документації міжнародної організації World Athletic, а саме:

1. Наявність бігової еліти. Спортсмени, які мають високі результати по міркам міжнародної легкоатлетичної асоціації із 4 держав для того щоб отримати бронзовий статус, та із 5 і більше держав, щоб отримати срібний та золотий статус.
2. Можливість перекрити певну ділянку транспортної траси для проведення забігу в межах міста.
3. Мінімальне нанесення шкоди для навколишнього середовища.
4. Точна електронна фіксація результатів, чипи на номерах бігунів.
5. Точний вимір дистанції за нормативними показниками, та відповідністю до правил Асоціації міжнародних марафонів та пробігів.

6. Чіткий розподіл призового фонду по місцям, на усіх переможців дистанції, не дивлячись на їх національність, стать та соціальне становище.

7. Організація допінг-контролю.

8. Організація медіа підтримки, можливість включення у прямий ефір. Також перед та після марафону фаворити забігу мають прийняти участь у прес-конференції.

9. Обов'язковою умовою для участі у марафонах с золотими, срібними, бронзовими лейблами є подолання кваліфікаційного нормативу.

10. Отримавши лейбл будь-якого рівня, право на його існування у подальшому проведенні змагань на трасі, треба підтверджувати кожен рік[60]. Якщо організатором вдалось виконувати усі умови проведення кожного року, марафону присвоюється лейбл відповідного статусу на три роки автоматично. При цьому IAAF має право в будь-який момент забрати статус проведення через невиконання будь-якої прописаної умови.

Проведення Змагання має повністю відповідати технічним правилам легкоатлетичних змагань World Athletics, AIMS, ФЛАУ, технічному регламенту змагань, рекламним правилам та відповідним рішенням, прийнятим організатором змагання, який залишає за собою право вносити зміни в змагальну програму.

Незважаючи на динамічний розвиток ринкової системи управління, фінансова політика нашої держави у сфері фізичної культури та спорту не впливає на її динамічний розвиток.

Таким чином, нормативно-правовий компонент організації спортивних змагань може бути визначений як систематизація та структура створення змагальних стартів. Вона спрямована на реалізацію ефективної політики держави та комерційних організацій у сфері фізичної культури та спорту. Звичайно важливий компонент функціонування діяльності та утримання спорту на високому рівні це - проведення змагань. Проведений аналіз теорії та практики допоміг підтвердити, що проведення змагань це не тільки засіб для підвищення здоров'я населення та залучення його у спортивний спосіб

життя, а і фінансова піраміда, яка допомагає розвиватися державі та комерційним підприємствам. Орган, який відповідає за організацію Чемпіонатів України з марафону є ФЛАУ і Міністерство молоді та спорту України, а комерційні старти створюються за рахунок спонсорів, юридичних та фізичних осіб, яким не забороняється законом України вести підприємницьку діяльність.

3.2. Нормативне забезпечення змагань

Забезпеченням коштами для проведення змагань з марафону можуть займатися 2 структури: державна та спонсорська, також вони можуть об'єднуватися для створення більшого фінансового забезпечення.

Нормативне забезпечення змагань включає: створення декількох днів для комфортного та вдалого виступу спортсменів, розселення спортсменів збірної команди України в готелях, оплату за проживання бере на себе спонсор чи держава, підрахунок загальної кількості учасників, їх реєстрація на пробіг, облаштування спортивної траси комунікаціями, загальна організація стартів, залучення волонтерів, запрошення суддів, стартерів, діджеїв, ведучих для спортивного свята. Пільгові умови реєстрації учасників; пільгові умови участі спортсменів у змаганнях; спонсорські внески; стартовий внесок учасників, оплата діючим лицям на змаганнях.

Було проведене опитування організаторів змагань, яке дозволило визначити допоміжні фактори для проведення змагань. Взяти, без чого змагання з марафону можна провести, а без чого зробити це – не вдасться.

Також, комерційні та державні спортивні організації розділяють змагання на варіативні рішення та регламентовані. Коли регламентовані чинники прописуються в регламенті змагань, застосовуються по усім правилам проведення спортивного пробігу. До них входять:

- місце проведення
- система визначення переможця
- програма та правила.

Тоді коли варіативні чинники діють «по місцю», та можуть змінюватися протягом змагань. Наприклад: кількість учасників, нові судді, нові волонтери тощо.

Також, для проведення змагань з марафону, та будь-яких інших дисциплін одною з перших дій, яку має зробити організатор це визначити витратні та дохідні кошти. Правильне визначення двох підгруп допоможуть організаторам змагань вийти у прибуткове фінансове положення.

До дохідної групи коштів з змагань в марафоні можна віднести: продаж стартових пакетів для учасників забігу, продаж продукції організатора та спонсорів, продаж квитків на проходження на віп-зони, продаж сувенірів. Також до активного доходу можна віднести просування змагань через соціальні мережі, інтернет – оскільки саме цей метод може дозволити організаторам наступного разу створити більш кількісний спортивний захід, а значить привести ще більше учасників, та збільшити фінансовий стан.

Витратні чинники – кошти, які витрачаються на організацію самого старту, на зарплатню персоналу, а також закупку призів для переможців.

І одним з головних завдань спортивних маркетологів, організаторів і менеджерів – це зробити так, щоб змагання забезпечили повну безпеку учасників, а також принесли активний дохід.

Окрім спонсорів та організаторів, значними обличчям по облаштування змагань є маркетологи. Вони мають просувати новини про старт, запрошувати глядачів та учасників прийняти участь, розробляти стратегію просування різними методами, наприклад такими як: емейл сповіщення, комерційні сторінки в соціальних мережах, продажі через різні месенджери. Тобто вони мають грамотно розподіляти інформацію про наявність старту, щоб привести, як більше глядацької аудиторії та учасників [12]. Сучасний метод залучення аудиторії – це реклама в соціальних мережах.

Не менш вагомим обличчям в організації змагань є спортивний менеджер, PR-менеджер. Вони напряму працюють з елітою марафону, та пропонують сильнішим спортсменам світу прийняти участь у їх старті.

Робиться це для того, щоб підвисити статус марафону. Наприклад, чим більше учасників з золотим, срібним чи бронзовим лейблом – тим вищий рівень зможуть отримати змагання. Вищий статус => участь на змаганнях з золотим, срібним, бронзовим лейблом надає можливість організаторам брати кошти за реєстрацію з учасників в більшому розмірі. Більша ціна за реєстрацію, більший прибуток. Саме такий рівень може забезпечити менеджер, якщо знайде спортсменів з різними статусами та завдяки комунікативним якостям запропонує спортсменам за плату виступати на марафоні[28].

Аналіз особливостей проведення марафонів дозволив визначити основні напрями діяльності організаційного комітету цих змагань (рис. 3.3)

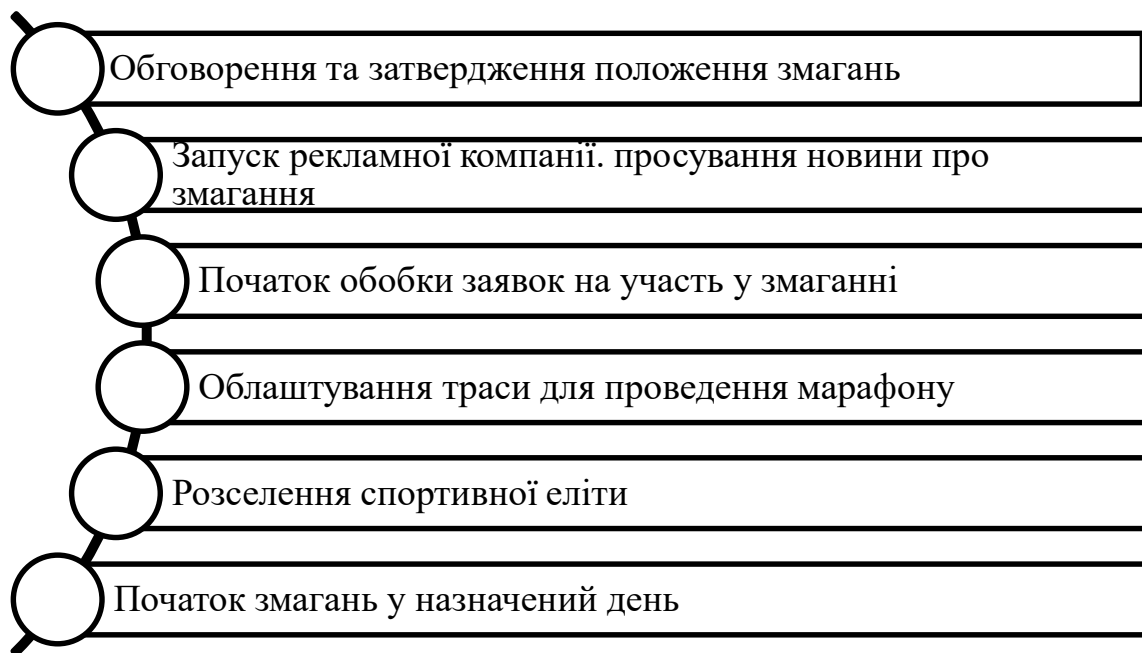

Рис. 3.3. Основні напрями діяльності оргкомітету, під час проведення марафонів

Також, за допомогою метода «бесіда» ми провели розмову з організатором Томського Марафону Володимиром Манило, який визначив, що основний прибуток усіх комерційних та державних змагань з марафону йде від стартових внесків. Усі спонсорські та рекламні кошти витрачаються на просування, облаштування наступних стартів.

Проведення марафонів на державному рівні дуже близьке у фінансовій частині до проведення комерційних змагань. Оскільки фінансовий стан України знаходиться на низькому рівні, забезпечення організації змагань з марафону на себе бере спонсори, та комерційні організатори.

Наймасштабний в Україні Білоцерківський марафон має 11 спонсорів. До них відноситься медіа канали, комерційні організатори змагань, металургійні міжнародні компанії, компанії пов'язанні з видобутком різних ресурсів землі та їх переробкою.

Із державних структур кошти на проведення державних змагань виділяє тільки міністерство Молоді та спорту, а також ФЛАУ. Значний внесок у проведення білоцерківського марафону вносить міжнародна асоціація марафонів та пробігів AMIS.

Гроші, які заробляє державний старт покривають виплати за облаштування, оренду траси, зарплату суддям, волонтерам та ведучим. Як правило, державні старт виходять у так званий «мінус» та не заробляють активний дохід, щоб інвестувати його в новий проект.

3.3 Інформаційна підтримка

Інформаційна підтримка змагань – один із найважливіших аспектів проведення марафону, бо саме ця спеціалізація любить видовища, наявність великої кількості глядачів та учасників [22]. Для того щоб детально розібрати питання інформаційної підтримки марафону ми знайшли інформацію про один із найпопулярних марафонів України «WizzAir Kyiv city marathon».

Організатор цього змагання, як і більшість експертів спортивного маркетингу та менеджменту вважають, що наявність іменного марафону у місті, державі – це ознака високого рівня економічного положення держави, нажаль в Україні це не зовсім так, але з роками державні та комерційні організатори справляються з організацією та програмою марафону все краще. Про це свідчить статистика великого марафону від WizzAir, (Рис.3.4)

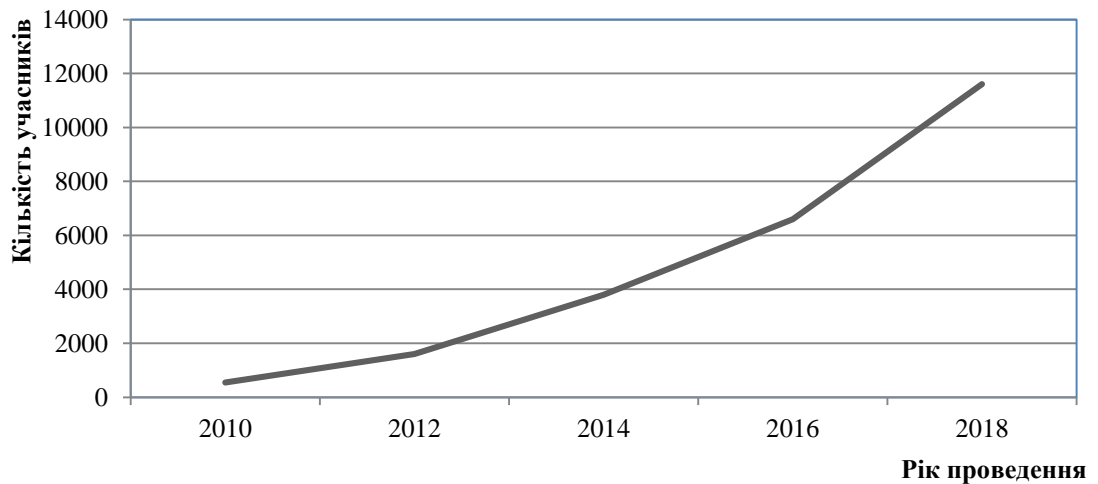

Рис.3.4 Динаміка кількості учасників марафону WizzAir

Такий приріст учасників з роками свідчить про правильну структуру та високий рівень організації змагань з марафону від WizzAir. Що входить в термін «правильна структура організації» на нашу думку:

1. Вдалий вибір сезону для проведення змагання на 42 км. Переважно змагання проводяться восени чи навесні, коли температура повітря погодні умови дозволяють бігти спортсменам у комфортних умовах.
2. Вдалий вибір розташування траси для марафону. В спорті є поняття «швидкісна траса» - саме такою трасою вважається білоцерківська. Вона переважно рівну поверхню з легким нахилом, та невеликим відрізком круга (2,5) вгору.
3. Забезпечення безпеки для спортсменів та глядачів.
4. Наявність достатньої кількості волонтерів на змаганнях
5. Високий рівень інформаційного забезпечення змагань

Але усе це неможливо без медіа підтримки, без організації роботи спортивних менеджерів та маркетологів, телебачення та оффлайн реклами. Нижче представлена таблиця важливих учасників організаційного процесу змагань, які зможуть організувати інформаційну підтримку та розповсюдити інформацію, рекламу про наявність марафону (таб.3.2.):

Таблиця 3.1.

Учасники процесу організації марафонів

Спеціальність	Як вплине на просування пробігу
Менеджер	Управління спортивною організацією, планування і організація спортивних заходів, рішення питань щодо запрошення спортсменів на змагання, просування новини про змагання за рахунок запрошених спортсменів[27].
Маркетолог	Просування наявності змагання через рекламу, соціальні мережі, робота на особистому сайті марафону. За рахунок різних способі просування реклами, маркетолог може сприяти збільшенню учасників, глядачів на змаганнях[37].
Блогер	Новий напрям та професія, яка допомагає забезпечити інформаційну підтримку в організації змагань. Блогери працюють на різних платформах у соц.мережах, на яких здатні просувати змагання на тисячну та мільйонну аудиторію, через відео рекламу, через тексти в своєму обліковому запису.
Фотограф	При організації змагань, фотограф допомагає здійснити мрію багатьох учасників, та безкоштовно робить для них фото під час бігу. Після фото попадають в інтернет у вільному доступі. За рахунок якісних фото зі змагань, можна зробити якісну рекламу марафону, та залучити ще більше аудиторії, оскільки візуальна картинка у сучасному світі дуже впливає на рішення людей.
Журналіст/телерепортер	Канали, телебачення – сприяють розповсюдженню інформації про змагання в будь-які верства населення, оскільки 86% громадян України дивляться новини. Презентація організації, організаторів, програми та регламенту змагань від лица журналіста збільшує вірогідність, збільшити попит та привести ще більше учасників наступного разу на змагання.
Копірайтер для сайту змагань	Сучасна інтрнет професія, яка вирішує одразу декілька проблем організаторів змагань: <ol style="list-style-type: none"> 1. продає участь на змаганнях через текст 2. Розробляє тексти для розсилки в меседжерах та елеронних поштах 3. Допомагає вести соціальні мережі комерційних сторінок.

Також сприяти розвитку та просуванню державних, комерційних змагань допомагають наступні структури медіа підтримки, але при умові що змагання має достатній рівень фінансування[39]. Недостатній рівень фінансування змагання з марафону не зможе забезпечити його цими методами просування:

- PR-компанії
- Створення медіа та ІТ-сервісів
- Створення прес-центрів
- Теле, радіо, інтернет трансляції походу старту марафону
- Робота ЗМІ

Наявність цих чинників свідчить про високий рівень організації змагань, та достатній рівень фінансового забезпечення.

Про проведення державних змагань більшість людей дізнаються через новини, та інтернет платформу Федерації легкої Атлетики України. Це є вагомим мінусом, оскільки недостатня кількість правильної структури реклами не дозволяє просувати державні змагання, та здобувати для них гідну кількість коштів. Також сприяти розвитку та просуванню державних

3.4. Економічний компонент проведення змагань

Змагання з марафону – це комерційні заходи, які продумані за півроку наперед до початку їх організації та облаштування. Економічне забезпечення змагань для організаторів стає в першу чергу, оскільки на підставі можливих витрати маркетологи та організатори мають передбачити розміри витрат, їх кількість на окремі компоненти, особливо важливо визначити та розробити план на джерела отримання прибутку, щоб змагання не увійшли у мінусове фінансове положення, бо воно може привести організатора до банкрутства. На підставі цього розуміння організатори розробляють маркетинговий план. Наступним кроком в організації економічного компонента змагань з марафону стає реалізація маркетингової політики, пошук спонсорів та інвесторів, розробка з маркетологами спонсорсько-рекламних програм.

Ми підготували структуру економічних компонентів для розробки плану проведення змагань з марафону (Рис.3.5):

Рис. 3.5. Економічні компонент організації марафону

Один із найбільш трудомістких компонентів організації змагань – їх матеріально-технічне забезпечення, що включає підготовку сучасних стадіонів та майданчиків, їх забезпечення спортивним обладнанням та інвентарем, засобами фіксації результатів змагань тощо.

Багато державних змагань з легкої атлетики проводиться в декілька днів, тому державні прибутки можуть становити більші витрати ніж комерційні старты[57]. Оскільки спортсменів необхідно розселити в готелі, надати добові кошти на особисті витрати членам збірної команди України, забезпечити сніданком, обідом та вечерєю. Організувати трансфер в стартову зону та відвести атлетів в готель після змагань. На усе це необхідні державні кошти. Саме тому, державні організатори змагань на літо 2020 року хочуть встановити плату за виступ та продавати квитки в глядацьку зону. Низьке фінансове забезпечення України не дозволяє провести змагання на гідному Європейському рівню. Остаточне рішення на рахунок аналогів за виступ дадуть у серпні 2020 року. Нам вдалось підрахувати середній бюджет на одну

людину збірної команди України за допомогою середніх цін та усіх вище перерахованих компонентів. Для аналізу ми взяли державний марафон у Білій Церкві та визначили загальну суму витрат на одного атлета з міста Київ:

1. Купівля квитків на трансфер з Києва до Білої Церкви: 150 грн
2. Проживання у готелі Кларк 2 доби: 500 грн
3. Забезпечення їжею, а саме 2 сніданку, обід, вечеря: 250 грн
4. Трансфер по місту на змагання та зі змагань: 100 грн
5. 2 добові витрати: 1000 грн

В цей план входить індивідуальні витрати на одного спортсмена. Ми не беремо до заліку додаткові послугу для спортсменів такі як: зарплата фахівцям з масажу, реабілітологам, лікарям тощо. Загальна сума витрати держави на одного марафонця складає приблизно – 2000 гривень, але на справді розтррати займають біля 3.000 гривень.

На підставі отриманих даних ми можемо провести паралель та виявити скільки прибутку може отримати один марафонський пробіг від організаторів комерційних змагань «Нова пошта», оскільки їх основною метою у проведенні змагань є не тільки безпечно та цікаво провести старт та залучити, як більше людей, але і заробити прибуток. Комерційні організатори розселяють тільки «еліту» марафону, а таких спортсменів збирається, як правило, не більше 7 людей, тому затрати будуть не значні.

Розрахуємо скільки прибутку заробив комерційних організатор найкращого в Україні марафона «WizzAir» у 2019 році. Основне джерело прибутку комерційних змагань – стартовий внесок усіх бажаючих прийняти участь. На основі пробігу 2019 року в місті Київ ми взяли кількість учасників саме на марафоні та підраховали пасивний прибуток організаторів за допомогою простої схеми: (кількість учасників x на стартовий внесок) = xxx
 $1667 \times 1150 = 1.917.050$ гривень. Також організатор проводив змагання з дистанцій: 21 км, 10 км, 5 км, 2 км. Загальна кількість учасників у 2019 році була 17.000 чоловік. Але ми брали у приклад лише марафон.

З підрахунків необхідно визначити приблизний відсоток з внеску учасників, який пішов на: зарплату суддям, волонтерам, ведучим, на розважальну програму, на створення стартових пакетів, нагородження переможців призами, супровід поліції, лікарів, гроші на оренду траси. Нажаль ці дані на офіційному сайті змагань скриваються, але, зі слів організатора змагань Максима Кривенко на організацію змагань уходить біля 60% коштів зароблених завдяки реєстрації учасників на оплату усіх послуг. Тому з'являється нова формула на основі зароблених коштів на марафону 2019 року WizzAIR, має наступні складові: прибуток з дистанції марафон складає – 1.917.050 гривень – приблизна кількість процентів витрат на загальну організацію (60%) = $1.917.050 / 60\% = 1.150.230$. В цю суму ми врахували допомогу спонсорів, які спонсорують змагання. Тобто приблизний прибуток з марафону 2019 року = 1.150.230 гривень

На основі цього можна зробити висновок, що економічне положення та існування змагань напряму залежить від кількості учасників та популярності організаторів, місця розташування та конкуренції на влаштованих змаганнях [21]. Змагання де беруть участь до 1000 учасників не зможуть принести великий прибуток, оскільки ціна реєстрації не дозволяє за статусом бути високою, а ціни на послугу, оренду, призи, нагородження – не змінюється. Тільки завдяки масштабу, якості, статусу та видовищу, а на самперед правильної маркетингової стратегії організатори можуть вийти на високий рівень проведення та збільшувати кількість учасників з кожним роком.

3.5. Підготовка персоналу для організації змагань

Задля підвищення ефективності змагань на державному і комерційному рівні значну роль відіграють фахівці та усі учасники процесу організації змагань з марафону. Один із способів вдосконалити якість праці фахівців – це підвищити їх класифікацію за допомогою різних курсів по підвищенню класифікації. Оскільки бюджет України обмежений фахівці можуть

підвищувати класифікацію за допомогою трьох чинників: особисте самовдосконалення в постійному режимі, прийняття участі в різних формах підвищення кваліфікації (практичні курси та стажування на змаганнях), проведення аналітичної й науково-практичної діяльності. Нові різносторонні тенденції в освітній галузі, нові методи та технології, які забезпечують досягнення професійної майстерності тренерів різної кваліфікації і лікарів мають застосовуватися під час планування навчально-розпорядчої документації та в змісті курсів. Також це стосується маркетологів, організаторів комерційних змагань, задля того, щоб підвищити рівень їх змагань, привести ще більше учасників – необхідно опрацьовувати нові маркетингової стратегію та просувати змагання різними методами маркетингу.

Вивчаючи особливості проведення марафонів були визначені основні групи персоналу необхідні для проведення цих турнірів (рис. 3.6):

Рис. 3.6. Персонал необхідний для проведення змагань з марафону

Персонал на змаганнях – це те без чого не зможе пройти не один марафон, оскільки кожен учасник спортивного змагання виконує важливу роль та від кожного залежить статус, рівень, прибуток, безпека змагань [44].

Таблиця 3.2.

Персонал необхідний для організації змагань з марафону

Група персоналу	Напрями діяльності
Волонтери	Надають допомогу спортсменам та вболівальникам. Підтримують бігунів, дають пити, їсти, відповідають на питання, показують куди бігти по трасі. Частіш за все їх працю не оплачують, але деякі організатори змагань можуть символічно подякувати за роботу кожного. Студенти та молоді люди різного віку можуть отримувати навички комунікативного спілкування в соціумі, практикуються в знанні іноземних мов якщо є іноземні спортсмени. У професійному плані вони отримують великий досвід роботи на сучасних спортивних заходах, кожен працює в своєму напрямку і діяльності спортивного івенту, бере участь в спілкуванні зі спортивною біговою елітою світу, отримує можливість вибрати майбутню професію, виходячи зі своїх побажань.
Ведучі	Ведучі спортивного змагання виконують розважальну програму для усіх учасників. Вони створюють атмосферу свята, підтримують бігунів, оголошують результати та відповідають за усі питання, які стосуються створення атмосферного положення змагань.
Судді	Судді керують проведенням змагань, відповідністю змагань до правил вказаних у положенні марафону. Дивляться за дотриманням правил змагань збоку учасників. Визначають переможців за результатами. Мають право дискваліфікувати або не допустити учасника на старт.
Менеджери	Займають керуючі посади у фізкультурно-спортивній організації, що володіє мистецтвом управління. Менеджмент характеризується вміннями працювати по загальноприйнятим принципам, методам й технологіям управління у своїй вузько спрямованій управлінській діяльності.
Маркетологи	На них лежить завдання просування бренду змагання, залучати більше учасників різними прийомами маркетингових ходів. Вони розробляють маркетингову стратегію та дивляться за планом її виконання. Саме від них залежить прибуток організаторів, кількість учасників, реєстрацій та робота кадрів по званню нижче. Вони створюють структуру просування та слідкують за чітким виконанням[17].

Завдяки кожній людині, яка відповідає за організацію марафону, змагання може набути високого рівня проведення та стати конкуренто проміжним стартом міжнародного рівня.

Висновки до 3 розділу

Аналіз організаційно-управлінського компоненту, марафонів що проходять в Україні свідчить, що більшість з них проводиться на комерційній основі відомими бізнес-компаніями. Це можна пояснити тим, що рівень державного фінансування проведення марафонів, та загальних легкоатлетичних змагань на 2019-2020 рік був зменшений, через важке соціально-економічне та політичне становище в Україні, що підтверджує наявність економічних проблем при організації державних марафонів.

Вивчення інформативної підтримки заходу дав зрозуміти, що без підтримки журналістів, інтернету, ЗМІ, роботи маркетологів – провести змагання з марафону на високому рівні – не вдасться. Інформаційна підтримка – це один із найважливіших методів просування бренду спортивного змагання.

Аналіз підготовки персоналу до змагань, допоміг визначити основні групи людей які відповідають за проведення заходу, до них можна віднести організаторів, волонтерів, суддів, маркетологів. Ці групи персоналу повинні постійно підвищувати свою класифікацію, щоб підвищувати рівень організації змагань.

РОЗДІЛ IV

ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ЧЕМПІОНАТІВ УКРАЇНИ З МАРАФОНУ

4.1. Недоліки в системі організації змагань

Недоліки в системі організації змагань з марафону зустрічаються в Україні особливо часто, але не через проблему саме організації шосейних пробігів. А через неякісну технічну підтримку змагань, до якої можна віднести: застаріле технічне обладнання, музичну апаратуру у не найкращому стані. Також окрім цих проблем, зустрічаються проблеми людського фактора. Коли деякі спортсмени займаються шахрайством, намагаються скоротити дистанцію, чи обирають не чесні методи здобуття перемоги[24].

Нажаль з усіма вищеперерахованими проблемами частіш за все стикаються саме державні марафони, які проводяться за рахунок державних коштів, а не за рахунок комерційних організацій. Так стається через те, що держава виділяє недостатньо коштів на якісне проведення марафону і організатором державного старту доводиться організовувати марафон вкладаючись у виділену суму коштів, якої не вистачає[49]. У приклад не зовсім якісного проведення марафону можна взяти марафон 2019 року в місті Біла Церква. Де саме організатори допустили помилки у створенні відбірного старту для виконання Олімпійського нормативу. Вивчення досвіду організації марафонів дозволило виділити помилки при проведенні цих заходів (таб.4.1.)

Також, однією з самих великих та небезпечних помилок, які допускаються організаторами при організації марафону це неправильне розміщення карети швидкої допомоги, яка частіш за все розміщується на лінії старту та фінішу і відсутня на деяких кілометрах походу дистанції [59] [38]. Така помилка варта людському життю, оскільки несвоєчасне надання медичної допомоги спортсменам може стати причиною смерті. Прикладом

несвоєчасної допомоги під час марафону став Харківський марафон 2020 року. Під час дистанції 21.1 кілометр, яка проводилась в рамках марафону, помер один із учасників спортивного заходу. Причина смерті – зупинка серця. Карета швидкої не змогла вчасно під'їхати на потрібний кілометр та швидко надати допомогу. Та під час транспортування до лікарні, спортсмен помер.

Таблиця 4.1

Допущені помилки в організації марафону

Помилка	Характеристика
Неправильно влаштовані пункти харчування для еліти марафонського бігу	<p>Організатори білоцерківського марафону зробили важливі пункти харчування на дуже низькому рівня для професійних спортсменів. Оскільки спортсменам доводилось брати спортивні напої, та енергетичні гелі не з спеціальних столів, які служать «пунктом харчування», а хапати їх з рук своїх тренерів. Це сталося через те, що розділення між пунктом харчування для любителів бігу і пунктом харчування для професійних бігунів не було. І стакани для любителів стояли поблизу спортивних пляшок професійних спортсменів. А на великій швидкості брати потрібну пляшку, яка стоїть між рядами стаканів з водою дуже незручно.</p> <p>Погано облаштований пункт харчування міг плинати на результати та фізичний стан професійних спортсменів. Оскільки за результатами американських спортивних досліджень було виявлено, що бігун, який біжить дистанцію 42.2 км має харчуватися кожні 5 кілометрів [16]. Якщо цього не робити він може повністю зневоднити свій організм та втратити свідомість, чи отримати значні фізичні травми через м'язові судоми [45]. Саме тому під час проведення марафону організатори мають забезпечити не тільки безпеку, шоу, підтримку, медичну допомогу, а й якісно облаштувати пункти харчування для того щоб кожний професійний спортсмен зміг вдало перетнути фінішну лінію.</p>

Продовження таблиці 4.1

Затримка старту на 10 хвилин через несправність музичного обладнання та мікрофону для відрахування і надання старту.	Затримка старту це одна з найпоширеніших помилок. Організатори будь-якого марафону доволі часто затримують старт на декілька хвилин. І знов таки, якщо для звичайних любителів це не є проблемою, то для професійних спортсменів, які будуть намагатися взяти олімпійський норматив така організаційна помилка може дуже вплинути на фінішний час. Особливо, коли марафон проводиться в холодну пору року. Затримка старту на 10 хвилин може стати наслідком спортивної травми, через переохолодження м'язової системи, що є дуже небезпечним для спортивної кар'єри.
--	---

Проблеми в організації марафону через людський фактор стаються частіше ніж проблеми з якими нап'язані організатори марафону[5]. До недоліків організації через проблеми людського фактору можна віднести наступні ситуації, відображені в (таб.4.2):

Таблиця. 4.2.

Проблеми в організації марафону через людський фактор

Проблема	Характеристика
Шахрайство	Під час організації марафону, організатори намагаються створити для учасників безпечні камери схову для особистих речей під час забігу. Але стається багато випадків, коли на таких великих, багатолюдних заходах відбуваються крадіжки з камер схову. Даний недолік пов'язаний з командою волонтерів. Оскільки дуже часто на марафоні за особистими речами слідкують молоді дівчата, які неспроможні простояти шахраям та встежити за чесністю видачі речей. Через крадіжки на марафонах, організатори можуть втрачати майбутніх клієнтів та статус проведення свого спортивного заходу.

Продовження таблиці 4.2

Зрізання маршруту.	Такі випадки стаються дуже рідко, але стаються через неуважність команди волонтерів. Як правило виявити шахраїв дається дуже легко, оскільки кожен учасник марафону має на своєму стартовому номері спеціальній чип, який рахує відстань пройдену учасником. Проблему зрізання бігового шляху можна поділити на 2 частини: незначне зрізання маршруту на поворотах під час бігу, та значне скорочення дистанції іншими біговими шляхами через сторонні від маршруту вулиці[43]. Саме для цього організатори мають детально продумати трасу марафону та встановити біля 4 пунктів для реєстрації номеру. А команда волонтерів забезпечити інформаційну підтримку учасникам протягом проходження дистанції.
--------------------	---

4.2. Перспективи розвитку процесу організації та проведення змагань

Марафонський біг – є найпопулярнішим видом серед любителів бігу[58]. Цей вид в легкій атлетиці продовжує набирати популярність серед любих соціальних груп людей, будь-якого віку, статі та життєвого положення. Оскільки для людей марафон – це спосіб подолання своїх недоліків та страхів. Саме за рахунок великою популярності марафону серед населення він буде держатися на рівні обов'язкового запиту серед спортсменів та населення. А люди, які займаються бігом та об'єднанні однією, спільною ідеєю пробігти, створити спортивне свято, заробити гроші, поширювати здоровий спосіб життя серед населення – будуть займатися організацією марафонських пробігів.

Перспектива розвитку організації марафонів в Україні дуже велика завдяки наступним факторам сучасного світу:

На території України є дуже багато міст, де є усі умови для проведення марафону вулицями. Оскільки Україна славиться рівнинними, гарними містами з широкими транспортними дорогами, де, як правило і відбувається марафон.

Українське населення дуже зацікавлене в проведенні марафонів вулицями свого міста. Оскільки для багатьох людей марафон – це спортивне свято, де можна випробувати свої можливості та провести час разом з друзями, родинами в об'єднанні цікавих, розвинутих людей. А це значить, що попит на марафон серед населення буде завжди, бо люди, які пробігли марафон рахують це, як справжній вчинок і за рахунок марафону затверджують своє положення, самолюбство та непереможеність. А самоствердження себе у соціумі - є властивістю психологічної установки будь-якої людини.

Траса білоцерківського марафону є дуже швидкісною, як зазначають учасники тогорічних змагань. Швидкісні траси на території України зустрічаються не так часто, але вони дають можливість професійним бігунам виконати потрібні нормативи для відбору на міжнародні змагання. Що є великою перевагою для українських організаторів і спортсменів, які виконавши норматив в Україні, та ставши переможцем забігу на 42.2 виборюють для себе 100% місце для поїздки на Олімпійські Ігри, Чемпіонати світу, Європи, тощо.

Проведення марафонів в онлайн і офлайн режимі. Пандемія 2020 року стала яскравим прикладом, як організатори спортивних змагань можуть не тільки вижити в тяжких економічних для держави умовах, але й об'єднати людей в світі онлайн. Оскільки на території України було проведено більше 30 пробігів, та декількох крупних марафонських стартів в онлайн режимі. Такий шаг у майбутнє є фактом того, що ідея марафону, бігові цінності на території України серед українського населення, будуть залишатися при любых обставинах и мотивувати населення вести здоровий образ життя.

У марафонів з'являється все більше спонсорів. Оскільки марафон становиться розповсюдженим видом спорту в Україні, їм цікавляться все більше людей, які мають наміри спонсорувати проведення змагань та за рахунок спонсорства робити рекламу своїм приватним компаніям. Тим

самим спонсори зацікавлюють бігунів любителів покупати їх продукти і підвищують рівень продаж.

Висновки до IV розділу:

Проведене опитування членів організаційного комітету білоцерківського марафону дозволило визначити проблеми організації марафонів в Україні. Так, можна відзначити застаріле обладнання яке використовується під час змагань. Також під час проведення марафонів зустрічаються проблеми людського характеру. Коли деякі спортсмени займаються шахрайством, намагаються скоротити дистанцію, чи обирають не чесні методи здобуття перемоги. Всі ці моменти необхідно враховувати при підготовці цих проектів.

Узагальнення проведених досліджень дозволило визначити перспективи розвитку процесу організації марафонів в Україні. Так, пандемія коронавірусу, вплинула на появу нового формату організації цих змагань (в режимі онлайн), який може залишитися і після пандемії, Також, можна відзначити, можливість створення нових трас для марафонів в різних містах України, що позитивно вплине на кількість людей зацікавлених бігом. Крім цього, можна відзначити можливість збільшення спонсорів цих змагань.

РОЗДІЛ V

ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

В результаті магістерського дослідження були отримані дані про особливості організації і проведення комерційних та державних марафонів на території України. В наших дослідженнях вдалось визначити думку експертів з організації марафонів та бігунам, які є постійними учасниками марафонських змагань. За рахунок дослідження та експортної думки були виявлено, що на якісну організацію і проведення змагань з марафону впливають: організаційно-управлінська діяльність, фінансове забезпечення, наявність кваліфікованих кадрів та матеріально-технічне забезпечення.

Аналіз літературних джерел свідчить, що поняття організації марафону розглядається, як системний процес постійної праці та вдосконалення в залежності від запиту споживача. Організація марафонів, як властивість є внутрішньою узгодженою роботою кадрів, впорядкованого ставлення, взаємодією організаторів з спортсменами та командою волонтерів. Організація марафону розглядається як сукупність дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між різними організаціями, спілками та людьми. Організація марафону – це об'єднання людей, які мають спільні цілі, плани та мрії і хочуть реалізувати їх у реальне життя та залучити до них великий відсоток населення.

Аналіз міжнародного досвіду проведення різноманітних змагань з марафону допоміг виявити, що окрім змагань, що знаходяться у спортивному календарі міжнародної федерації легкої атлетики більшу кількість у організації і проведення марафонських забігів займають комерційні старты. Саме вони є поштовхом для розвитку організації спорту у державі, та основним способом заробітку для професійних марафонців. До найпопулярніших змагань з марафону можна віднести 6 світових лідерів: Лондонський, Чиказький, Нью-йоркський, Токіо, Парижський, Бостонський марафони.

Завдяки аналізу організації змагань з марафону на державному та комерційному рівні, ми виявили деякі характерні особливості марафонів. Якість проведення змагань з марафону залежить від: великої кількості спонсорів, обмежена кількість учасників забігу, залучення знаменитих спортсменів та ціна і продаж реєстрацій на змагання.

Також, нам вдалось виявити, наскільки ефективно і перспективно проводити марафон на території України і визначити, що для цього потрібно. За рахунок цього дослідження ми прийшли до висновку, що наша країна потребує проведення марафону на комерційному та державному рівні, оскільки марафони підіймають рівень економічної ефективності держави та впливають на впровадження здорового способу життя серед звичайного населення.

Завдяки результатам дослідження ми також прийшли до висновку, що популяризація марафону проходить до різних верств населення за рахунок інтернет ресурсів, появи нових джерел фінансування, спонсорських коштів та створення спортивних спілок.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз доступної літератури дозволив визначити, що сьогодні в світі проходить велика кількість марафонських забігів, відповідно до дистанції, статусу та економічної складової ці змагання можна розділити на групи. Як свідчить аналіз теорії та практики кожна з зазначених груп має свої певні особливості організації. Наприклад, від дистанції марафону залежить складність проведення змагання. Більша дистанція, потребує більший матеріально-технічних та економічних витрат. Комерційні змагання потребують більшого інформаційного висвітлення, так як їх організатори прагнуть отримати максимальний прибуток від спонсорів.

2. Вивчаючи особливості реалізації основних компонентів організації змагань при проведенні марафонських забігів в Україні було визначено, що першим етапом організації марафонів є створення оргкомітету спортивного заходу. В цей орган входять представники державних, громадських бізнес структур. Важливим моментом є визначення та підготовка маршруту марафону, та висвітлення цієї події у ЗМІ.

3. Проведене опитування членів організаційного комітету білоцерківського марафону дозволило визначити проблеми організації марафонів в Україні. Так, можна відзначити застаріле обладнання яке використовується під час змагань. Також під час проведення марафонів зустрічаються проблеми людського характеру. Коли деякі спортсмени займаються шахрайством, намагаються скоротити дистанцію, чи обирають не чесні методи здобуття перемоги. Всі ці моменти необхідно враховувати при підготовці цих проектів.

4. Крім цього, аналіз марафонів, що проходять в Україні свідчить, що більшість з них організовується на комерційній основі. Це можна пояснити тим, що рівень державного фінансування проведення марафонів, та загальних легкоатлетичних змагань на 2019-2020 рік був зменшений, через важке соціально-економічне та політичне становище в Україні, що

підтверджує наявність економічних проблем при організації державних марафонів.

5. Узагальнення проведених досліджень дозволило визначити перспективи розвитку процесу організації марафонів в Україні. Так, пандемія коронавірусу, вплинула на появу нового формату організації цих змагань (в режимі онлайн), який може залишитися і після пандемії, Також, можна відзначити, можливість створення нових трас для марафонів в різних містах України, що позитивно вплине на кількість людей зацікавлених бігом. Крім цього, можна відзначити можливість збільшення спонсорів цих змагань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев С. В. менеджмент. Регулирование организации и проведение физкультурных и спортивных мероприятий / С. В. Алексеев., 2014. – 648 с.
2. Арнов Г. З. Организационно-педагогическое управление предпринимательской деятельностью в сфере физической культуры / Г. З. Арнов., 2008. – 32 с.
3. Бесташишвили Т. Г. Разумный фитнес: Книга для руководителя / Т. Г. 4. Бесташишвили., 2011. – 536 с.
4. Біч Д. Маркетинг спорту / Д. Біч, С. Чедвик., 2018. – 381 с.
5. Бобровник В. І. 1. Адаптація членів збірної команди України з легкої атлетики до умов змагань VIII чемпіонату світу 2001 року / В. І. Бобровник, О. А. Єременко., 2001. – 21 с.
6. Бобровник В. І. Професіоналізація сучасної легкої атлетики / В. І. Бобровник., 2004. – 2 – 8 с.
7. Бобровник В. І. Энциклопедия олимпийского спорта. Легкая атлетика / В. І. Бобровник, А. А. Єременко., 2004. – 324 с. – (Олимп. лит).
8. Бондарчук А. П. Управление тренировочным процессом спортсменов высокого класса / А. П. Бондарчук., 2007. – 272 с.
9. Бубка С. Н. Из досвіду діяльності організаційного комітету XXI зимових Олімпійських ігор у Ванкувері / С. Н. Бубка., 2007. – 3 – 7 с. – (Теорія і методика фіз. виховання і спорту.).
10. Бубка С. Н. Коммерциализация олимпийского спорта и современная экономическая политика МОК / С. Н. Бубка., 2011. – 62 с. – (Наукове періодичне видання Казахстану).
11. Бубка С. Н. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние: монография / С. Н. Бубка., 2012. – 260 с. – (К.: Олимп. лит).

12. Бубка С. Н. Стимулювання спортсменів і тренерів з олімпійських видів спорту в Україні шляхом морального заохочення / С. Н. Бубка. – 2012. – С. 12.
13. Галкин В. В. Экономика и управление физической культурой и спортом: учебное пособие для вузов / В. В. Галкин., 2006. – 448 с. – (Феникс).
14. Єсєнтаєв Т. В. Менеджмент в системі підготовки спортсменів вищої кваліфікації / Тастанбек В. Єсєнтаєв., 2015. – 67 с. – (Фахове видання України. Журнал входить до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.).
15. Єсєнтаєв Т. В. Олімпійський спорт в сучасному світі / Тастанбек В. Єсєнтаєв., 2015. – 103 с. – (Фахове видання України. Журнал входить до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.).
16. Єсєнтаєв Т. В. Проблема забезпечення тренувальної і змагальної діяльності в системі багаторічної підготовки спортсменів / Тастанбек В. Єсєнтаєв., 2015. – 58 с. – (Фахове видання України. Журнал входить до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.).
17. Єсєнтаєв Т. В. Фактори ризику при підготовці і участі спортсменів в головних змаганнях / Т. В. Єсєнтаєв., 2016. – 76 с. – (Фахове видання Російської Федерації. Журнал входить до міжнародних наукометричних баз Scopus, Index Copernicus.).
18. Єсєнтаєв Т. К. Роль керівників країни в розвитку спорту вищих досягнень [Електронний ресурс] / Т. К. Єсєнтаєв // зб. тез доп. VIII Міжнар. наук. конф., 10–11 верес. 2015 р. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.uni-sport.edu.ua/naukova-robota/naukovi-konferentsijiseminari.html>.
19. Жолдак І. В. Менеджмент: монографія / І. В. Жолдак., 2015. – 72 с
20. Зенкова А. М. Організаційні основи проведення легкоатлетичних змагань в умовах комерціалізації / А. М. Зенкова., 2013. – 21 с.

- 21.Золотов І. М. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта: учебное пособие / І. М. 21. Золотов., 2001. – 432 с.
- 22.Зуев В. Н. Нормативное правовое регулирование отечественной сферы физической культуры и спорта (история и современность) / В. Н. Зуев., 2013. – 65 с.
- 23.Зуев В. Н. Советский спорт / В. Н. Зуев, В. А. Логінов., 2008. – 196 с.
- 24.Коваленко Н. В. Негативні фактори, які впливають на відомих спортсменів у спорті вищих досягнень / Н. В. Коваленко., 2015. – 104 с. – (Видання включено до міжнародної наукометричної бази: Index Copernicus).
- 25.Козлова Е. К. Подготовка спортсменов высокой квалификации в условиях профессионализации легкой атлетики / Е. К. Козлова., 2012. – 368 с. – (Статті у фахових виданнях).
- 26.Козлова О. К. Категорії змагань та їх рейтингова характеристика в умовах професіоналізації легкої атлетики / О. К. Козлова., 2009. – 94 с.
- 27.Козлова О. К. Легкоатлетичні менеджери та їх вплив на підготовку спортсменів високої кваліфікації в умовах професіоналізації легкої атлетики / О. К. Козлова., 2008. – 64 с. – (Педагогіка, психологія та медико-біол. проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр).
- 28.Козлова О. К. Професіоналізація легкоатлетичного спорту / О. К. Козлова., 2008. – 8 с. – (Теорія і методика фіз. виховання і спорту).
- 29.Козлова О. К. Система рейтингової оцінки спортсменів високої кваліфікації в умовах професіоналізації легкої атлетики / О. К. Козлова., 2008. – 101 с. – (вісник Придніпров'я).
- 30.Козлова О. К. Сучасна система змагань із легкої атлетики та її вплив на змагальну діяльність спортсменів високої кваліфікації / О. К. Козлова., 2015. – 32 с.
- 31.Котов А. В. Тенденции и проблемы исследования профессионального спорта / А. В. Котов., 1997. – 20 с. – (Моск. гос. акад. физ. культуры. Малаховка).

- 32.Круглова Т. Е. Современные проблемы спортивного менеджмента: учебно-методическое пособие / Т. Е. Круглова., 2008. – 81 с. – (СПбГУФК им. П.Ф. Лесгафта).
- 33.Лалак І. М. Маркетинг професійного спорту: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні / І. М. Лалак, І. З. Войтович., 2008. – 87 с. – (Українські технології).
- 34.Лебедев О. И. О содержании и организации уроков по беговой подготовке в школе. Методическая разработка / О. И. Лебедев., 1987. – 210 с. – (Изд-во: ЯГПИ).
- 35.Лебедев О. И. Подготовка и проведение соревнований по отдельным видам легкой атлетики / О. И. Лебедев., 2004. – 73 с.
- 36.Лидьярд А. Бег с Лидьярдом: пер. с англ / А. Лидьярд., 1987. – 256 с. – (Физкультура и спорт).
- 37.Лисенчук С. Г. Маркетинг в профессиональном футболе / С. Г. Лисенчук., 2002. – 17 – 54 с. – (Киев).
- 38.Макарова Г. А. Спортивная медицина / Г. А. Макарова., 2010. – 42 с.
- 39.Мичуда Ю. П. Современный спортивный маркетинг: предпосылки становления и перспективы развития // Актуальные проблемы физической культуры. / Ю. П. Мичуда., 1995. – 64 с. – (Ростов-на-Дону).
- 40.Нерода Н. В. Проблеми комерціалізації сучасного спорту. Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та туризму / Н. В. Нерода. – Запоріжжя, 2013. – 156 с.
- 41.Переверзин І. І. Искусство спортивного менеджмента / І. І. Переверзин., 2014. – 416 с. – (Советский спорт).
- 42.Пітин М. В. Загальна характеристика концепції теоретичної підготовки у спорті / М. В. Пітин., 2014. – (Молода спортивна наука України :зб. наук. праць з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини).
- 43.Пономарев Р. Х. Профессионализм в спорте: социальные аспекты проблемы// Олимпийское движение и социальные процессы:

- материалы Всесоюзной научно-практической конференции / Р. Х. Пономарев. – Смоленск, 1991. – 84 с.
- 44.Починкин А. В. Потенциальное развитие спорта в условиях коммерциализации [Электронный ресурс] / А. В. Починкин.–2016.– Режим доступа до ресурсу:<http://federalbook.ru/files/SPORT/soderganie/Tom%202/potencial%20sporta.pdf>.
- 45.Ромашин О. В. Медицинское обеспечение спортивных соревнований / О. В. Ромашин, А. А. Шлейфер, И. В. Круглова., 2012. – 93 с.
- 46.Смирнов Ю. И. Спортивная метрология / Ю. И. Смирнов, М. М. Полевщиков., 2000. – 61 с. – (М.: Академия).
- 47.Степанова О. Н. Маркетинг в сфере физической культуры и спорта / О. Н. Степанова., 2003. – 34 с.
- 48.Степанова О. Н. Маркетология спорта: инструментарий социолога (применение методов математической статистики для решения прикладных маркетинговых задач): учеб, пособие / О. Н. Степанова., 2003. – 72 с. – (Советский спорт).
- 49.Степанова О. Н. Маркетология спорта: инструментарий социолога (применение методов математической статистики для решения прикладных маркетинговых задач): / О. Н. Степанова., 2003. – 72 с. – (Советский спорт).
- 50.Судейство соревнований по легкой атлетике практ. руководство / Междунар. ассоц. легкоатлет. федераций (ИААФ). // Олимпия Пресс: Terra-спорт., – 2003. – С. 67.
- 51.Томич М. Маркетинг в спорте. Рынок и спортивные продукты / М. Томич., 2002. – 203 с.
- 52.Уваров В. А. Стайерский бег / В. А. Уваров, А. А. Козлов., 1988. – 48 с. – (Советский спорт).
- 53.Фатьянов И. На пути к марафону. Методические подходы к трансформации энергетического профиля бегунов при переходе в марафонский бег / И. 53. Фатьянов. – Легкая атлетика, 2015. – 28 с.

- 54.Филин В. П. Современные методы исследований в спорте: Учебное пособие / В. П. Филин, В. Г. Семенов, В. Г. Алабин. – Харьков, 1994. – 49 с. – (Основа).
- 55.Филиппов С. С. Менеджмент в сфере фитнес-услуг: организационно-правовой аспект / С. С. Филиппов., 2018. – 97 с.
- 56.Фитзингер П. Бег по шоссе для серьезных бегунов дистанция от 5 км до марафона / П. Фитзингер, С. Дуглас., 2007. – 211 с.
- 57.Хойя Р. Спортивный менеджмент. Принципы и применение. – 3-е издание: пер. с англ. / Р. Хойя, С. Т. Аарон, Н. Мэтью., 2013. – 324 с. – (ООО «Издательство «Рид Медиа»).
- 58.Хоменкова Л. С. Книга тренера по легкой атлетике / Л. С. Хоменкова., 2013. – 399 с. – (Физкультура и спорт).
- 59.Шамардин А. И. Организационные аспекты управления физкультурно-спортивным движением: учебное пособие / А. И. Шамардин, В. Д. Фискалов, Ю. А. Зубарев., 2013. – 464 с. – (Советский спорт).
- 60.Юсковец Е. И. Планирование тренировочного процесса в марафонском беге среди женщин на этапе специализированной базовой подготовки// Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре, спорту и туризму: материалы / Е. И. Юсковец., 2016. – 306 с. – (Белорус. гос. ун-т физ. культуры).